

humanitas

Inhoud

Het bejaardenwerk wordt gelukkig steeds ingewikkelder, B. Droste, pagina's 93-94-95.

Vrijwillig aan het welzijn werken, nodig en anders dan vroeger? A. Hogers, pagina 96.

Leven na een oorlog, J. S. Frijda, pagina 97.

Naar een methodiek van sociale actie, H. van Dijk, pagina 98.

Onze tijd, pagina 99.

Vakantie! Waar moeten ze nou weer heen? pagina 101.

Samenlevingsopbouw, J. A. Ebbinge Wubben, pagina 102.

Dubbeldekkers, J. van Huuksloot, pagina 103.

Tijd en creativiteit, pagina 104.

Join de IHEU, pagina 104.

De werkzaamheden van de Vara-ombudsman, omslag.

Wat dit nummer biedt:

Geopend wordt dit keer met een artikel van de heer B. Droste over de verhouding tussen het intramurale en het open bejaardenwerk. Hij pleit voor het in elkaar vloeien van activiteiten van beide sectoren.

'Vrijwillig aan het welzijn werken' laat zien hoe wij in deze tijd op het terrein van de samenlevingsopbouw aan de slag kunnen gaan.

Piet Reckman heeft een boekje geschreven, getiteld 'Naar een methodiek van sociale actie'. Aan deze uitgave heeft H. van Dijk in artikelvorm een beschouwing gewijd.

'Samenlevingsopbouw' is de titel van de bijdrage van de heer J. A. Ebbinge Wubben. Hij geeft zijn visie over dit onderwerp en de plaats die Humanitas zijn inziens op dit terrein zal moeten innemen.

Voorts vindt u nog enige korte berichten en een tweetal boekbesprekingen.

Uitgave van de Nederlandse Vereniging voor Maatschappelijk werk Humanitas

Redactie: T. van Grootheest, B. W. Droste, H. van Dijk, A. Hogers, mej. C. M. ter Linden en W. Post (red. secretaris).

Redactie-adres: J. W. Brouwersstraat 16, Amsterdam
Telefoon 020-73 94 44.

Het bejaardenwerk wordt gelukkig steeds ingewikkelder

Met de termen open en intramuraal bejaardenwerk wordt geprobeerd het geheel van activiteiten ten behoeve van ouderen netjes en eenvoudig in twee stapels te verdelen. De term 'open bejaardenwerk' veegt alles op één hoop wat gebeurt ten behoeve van de 'zelfstandig wonende' bejaarden (daaronder vallen ook de bejaarden die bij hun kinderen of bij anderen inwonen). Met 'intramuraal bejaardenwerk' wordt aangeduid het bijeenbrengen van ouderen in een of ander instituut (verzorgingstehuis, verpleegtehuis, speciale geriatrie afdeling van een ziekenhuis) om ze daar tijdelijk of blijvend verzorging of verpleging te bieden.

De werkelijkheid is natuurlijk te complex om op zo'n simpele wijze in tweeën gehakt te kunnen worden. Zaken als ontspanning en sociaal culturele activiteiten storen zich niet aan zo'n indeling. Het wooncentrum voor ouderen (zie de vorige aflevering van dit blad) is duidelijk een overgangsvorm tussen open en intramuraal bejaardenwerk. Eenvoud is hier zeker niet het kenmerk van het ware. Bedoeld om een zeker onderscheid aan te brengen binnen een veelheid van voorzieningen, heeft deze al te simpele onderscheiding een soms kwaadaardige scheiding teweeggebracht. Het werd vanzelfsprekend dat men bij het organiseren van het open bejaardenwerk geen gebruik maakte van de mogelijkheden die een in de wijk of het dorp aanwezig verzorgingstehuis bood. Bij het opzetten van bepaalde zaken voor zelfstandig wonende bejaarden — zoals bustochtjes, vakanties, culturele evenementen — werden de bejaarden in de tehuizen alsof het vanzelf sprak vergeten. Dat men voor de bejaarden in de wijk tevergeefs een ontmoetingsruimte zocht, zou het tehuis een zorg zijn: de recreatiezaal was er voor de bewoners ook al stond hij het grootste deel van de dag leeg.

Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald. In dit artikel kan gelukkig melding gemaakt worden van een kentering ten goede. Niet alleen binnen de Humanistische Stichting voor Huisvesting van Bejaarden maar daar in elk geval zeer duidelijk vindt een herbezinning plaats. Dit artikel is de bijna letterlijke weergave van een inleiding onlangs gehouden voor de Raad van Advies van de HSHB. Doordat Humanitas zich bezighoudt met zowel het open als het intramurale bejaardenwerk, kan de vereniging een belangrijke bijdrage leveren aan deze discussie en aan het in praktijk brengen van de ideeën die deze discussie oplevert. Vandaar dat we deze inleiding in dit blad afdrucken.

Een nieuw ordeningsprincipe

Ook ideeën kennen een incubatietijd. Iemand oppert een gedachte die de

aanwezige situatie anders belicht, een nieuw idee. Als die andere belichting laat zien dat de bestaande toestand opnieuw geordend moet worden zal zo'n idee in eerste instantie weinig weerklank vinden. Toch zal het ergens anders weer boven de grond komen. Waarschijnlijk zal het verzet vanuit de bestaande ordening sterk genoeg zijn om het bij herhaling te onderdrukken. Totdat er om welke reden dan ook algemene onvrede ontstaat over de bestaande orde. Dan duikt die inmiddels oude gedachte ineens overal tegelijk op als een gloednieuw idee. Het wordt plotseling herkend als de ontbrekende schakel in een gedachtengang die maar niet sluitend te krijgen was. Het wordt gemeengoed voordat het goed doordacht is en onderzocht op zijn consequenties.

Ook ideeën kunnen te laat geboren worden. De onmacht of de onwil om de aanwezige ordening van zaken in discussie te stellen is vaak bijzonder sterk. Bijgevolg wordt het geboorteproces van een nieuwe gedachte die tegelijk een nieuw ordeningsprincipe is ernstig vertraagd. Als dat idee uiteindelijk dan toch doorbreekt is de zaak zodanig vastgeroest, dat het bijzonder moeilijk wordt die ontbrekende schakel in te passen. Ik heb de indruk, dat dit het verleden én de nabije toekomst is van het idee dat de intramurale sector van het bejaardenwerk een actieve ondersteunende rol dient te spelen in de dienstverlening aan de zelfstandig wonende bejaarden, in het open bejaardenwerk dus. Een al te moeizaam en te laat geboren idee.

1. Een moeizame geboorte

Deze opvatting, deze heroriëntatie heeft inderdaad een verleden. Reeds vijf jaar geleden richtte het bestuur van de HSHB zich tot het ministerie van CRM met het verzoek de toen kersverse Voorlopige Rijksbijdrageregeling Dienstencentra zodanig te veranderen, dat ook de verzorgingstehuizen een functie zouden kunnen vervullen voor de zelfstandig wonende bejaarden.

Doordat de tehuizen al hun activiteiten moeten financieren uit de pensioenprijzen

en niet voor subsidie in aanmerking komen wordt hun actieradius immers beperkt tot de bewoners. Ik weet niet of het in werkelijkheid zo gegaan is, maar ik kan me voorstellen dat het ministerie nijdig gedacht heeft: nu hebben we eindelijk iets op poten gezet voor het open bejaardenwerk en natuurlijk willen de tehuizenorganisaties zich daar ook weer meester van maken. In elk geval is er nooit een antwoord gekomen. Ter verontschuldiging van dit stilzwijgen wordt in een recente brief van de HSHB aan de aangesloten stichtingen opgemerkt, dat deze gedachte ook in de kringen van het p.i. pas zeer onlangs in discussie gekomen is.

Dat deze gedachte niet nieuw is, blijkt ook hieruit, dat welhaast bijna elk verzorgingstehuis een of andere activiteit blijkt te kunnen noemen die ten voordele strekt van bejaarden in de wijk. Om enkele voorbeelden uit de tehuizen van de HSHB te noemen: in Zaandam maakt een vereniging van niet-bewoners met instemming van de bewonerscommissie gebruik van de biljartkamer, Velp verstrekt reeds twee jaar warme maaltijden aan bejaarden in de wijk, het zangkoor en de kaartclub in Den Haag hebben ook leden van buiten, Coevorden met zijn Restaria 65+ is een al bijna afgezaagd voorbeeld, Hilversum heeft zijn recreatiezaal opengesteld.

In 1969 besloot de Haagse Vereniging van gemeentelijke tehuizen dit idee in de praktijk uit te proberen. Het gemeentebestuur stelde zich daarbij op het standpunt, dat in de kosten van deze nieuwe activiteiten subsidie kon worden verleend. Voor zover ik kan nagaan, is dit het eerste gecoördineerde experiment geweest.

Toen ik eind 1971 het verzoek kreeg om over dit onderwerp een inleiding te houden voor het directieurencontact van de HSHB, was dit idee niettemin nog zo weinig algemeen, dat ik geen ander materiaal voorhanden had dan de uit 1967 daterende brief van de HSHB aan CRM, een tamelijk negatieve uitspraak van de vorige staatssecretaris van CRM, mr. H. J. v. d. Poel, enkele zeer positieve uitspraken van zijn opvolgster, mevrouw S. van Veenendaal-van Meggelen en mijn eigen reactie op het Restaria 65+ in het ledenorgaan van Humanitas. Op het laatste moment bracht de post het nieuwste nummer van het informatiebulletin van de Stichting Landelijke Samenwerking Bejaardentehuizen-

organisaties. Het redactioneel artikel getiteld 'De nieuwe trend: Open naar de wijk!' verkondigde de boodschap dat het idee eindelijk doorgebroken was. En nu — toch maar enkele maanden later — heb ik al het gevoel dat ik een wijd openstaande deur ga intrappen.

2. Een moeizaam proces

De korte schets van de voorgeschiedenis leek me nuttig omdat het inpassen van dit idee in de traditionele gedachtenpatronen van het bejaardenwerk ons allen een hoop trammelant gaat bezorgen. Ik citeer de ontvullende slotzin van het genoemde artikel uit het LSB-bulletin van november 1971: 'Nu men constateren kan dat het beginsel van de 'opening naar de wijk' door de overheid op verschillende niveaus wordt aanvaard en ook door de huizen zelf positief wordt gewaardeerd (men zie de KVB-rubriek van dit bulletin) is het zaak de uitvoeringsproblemen grondig te analyseren en naar passende oplossingen te zoeken. Als die gevonden zijn kan men stellen dat voor de gezonde ontwikkeling van het bejaardentehuiswezen een nieuwe stimulans gegeven is.'

Wat is er namelijk gebeurd? Dit nieuwe inzicht, vijf jaar geleden vruchteloos door de HSHB verwoord in zijn consequenties naar de organisatie van het bejaardenwerk, komt in zover te laat dat het nu zeer moeilijk organisatorisch te verwirkelijken is. Verwijten over en weer tussen overheid en p.l., tussen intramuraal en open bejaardenwerk zijn hier nauwelijks terecht. We hebben met z'n allen in zeer korte tijd een enorme hoop werk moeten verzetten om de ergste nood te lenigen. Tijd voor bezinning op wat we deden is er nauwelijks geweest.

We hebben het werkkterrein moeten verdelen in een aantal sectoren. Op zichzelf een goede manier om effectief en snel te werken. Maar omdat er te weinig aandacht is geweest voor de coördinatie van de verschillende werkzaamheden, zijn het allemaal zelfstandige en vaak concurrerende bedrijven geworden. De structuur is hierdoor weinig flexibel en bijgevolg is herordening op basis van nieuwe inzichten een moeilijke opgave. Een van de gevolgen van deze slechte coördinatie is de onevenwichtige uitbouw van de verschillende sectoren. Zo staat het sociaal cultureel werk voor ouderen nog aan het begin. En ook de sector van de verpleegtehuizen is achterop geraakt. Als men de zeer grove indeling in open

en intramuraal bejaardenwerk hierbij betreft, is het duidelijk dat de intramurale sector een grote voorsprong heeft. Mede hierdoor is er — begrijpelijk maar heilloos — een kunstmatige scheiding en zelfs een zekere vijandigheid ontstaan tussen deze twee sectoren. In die context kon het aanbod van de HSHB om een bijdrage te leveren aan het open bejaardenwerk een aanval op een nog zwakke tegenspeler lijken.

3. Wie komt er in mijn hokje?

Dr. F. J. G. Oostvogel heeft in deze situatie een bruikbaar ordeningsprincipe voorgesteld: het gesloten circuit. Ik heb heel sterk de indruk dat het idee van het gesloten circuit te veel verstaan is als een arbitrage-voorstel. Zeer simpel gezegd kwam die gedachte hierop neer: tegenover een patroon van toenemende verzorgingsbehoefte moet een aaneengeschaakt patroon van verzorgingsbiedende instanties gesteld worden. Oostvogel legde de nadruk op de aanéenschakeling; alleen dan namelijk is de cliënt ervan verzekerd, dat hij de hulp krijgt die hij nodig heeft: niet meer en niet minder.

Wanneer je deze gedachte interpreteert als een arbitragevoorstel tussen twistende instituties vereng je hem tot het afbakenen van verantwoordelijkheden, het regelen van competentiekwesties. En als aan die behoefte om verantwoordelijkheden af te bakenen ten grondslag ligt de houding 'Wie komt er in mijn hokje?' mist men nu juist de kern van de gesloten circuitgedachte, namelijk het afstemmen van het hulpaanbod op een gevarieerde vraag naar hulp.

Wie komt er in mijn hokje? Een belabberd uitgangspunt om orde op zaken te stellen als het over dienstverlening gaat. Natuurlijk is het noodzakelijk om verantwoordelijkheden af te bakenen, maar dit mag nooit inhouden dat ieder zich alleen verantwoordelijk voelt voor de gene die in zijn hokje terechtgekomen is. De nu op gang gekomen discussie over de vraag welke bijdrage het verzorgings-tehuis kan bieden aan het open bejaardenwerk is een frontale aanval op dit denken in termen van concurrentie en competenties. In deze discussie zal ongetwijfeld een hoop oud zeer opgerakeld worden, we zullen vele obstakels ontmoeten bij onszelf en bij anderen. Maar we mogen de overtuiging hebben dat we in deze discussie praten over een kernvraag: namelijk hoe moeten

we de dienstverlening aan verzorgings-behoevende bejaarden organiseren opdat zijn er optimaal mee gediend zijn? Op de huidige situatie toegespiet: hoe maken we de bestaande voorzieningen en instituten dienstbaar aan zoveel mogelijk hulpvragenden?

Enkele praktische vragen

Wat tot nu toe gezegd werd betrof wel degelijk de praktijk van het bejaardenwerk. Theoretisch was het in die zin dat er een groot aantal uitvoeringszaken zijn blijven liggen. Enkele daarvan wil ik nu summier behandelen. Daarbij beperk ik me tot de bijdrage vanuit het intramurale aan het open bejaardenwerk.

1. Waaruit kan die bijdrage van het verzorgingstehuis aan het open bejaardenwerk bestaan?

Vanuit de overtuiging dat het tehuis ook een verantwoordelijkheid heeft voor die ouderen die niet binnen de muren van het tehuis wonen en vooral voor hen voor wie geen plaats beschikbaar is, kan het tehuis het initiatief nemen of ondersteunen om het open bejaardenwerk tot ontwikkeling te brengen. Minimaal heeft het tehuis hier een signalerende functie naar de rest van de samenleving toe. Het tehuis kan waar nodig geheel of gedeeltelijk de taak van het dienstencentrum vervullen. Ik denk hierbij aan het beschikbaar stellen van de algemene ruimten voor pedicurehulp, gymnastiek, maatschappelijk werk, wijkverpleging, ontspanning, culturele activiteiten. Ook het klaarmaken van warme maaltijden die door anderen naar de bejaarden toe gebracht worden is een stuk dienstverlening.

Een enorm goed werk kan het tehuis doen door bejaarden tijdelijk onderdak te verschaffen bij ziekte of om degenen die hen thuis verzorgen even op adem te laten komen.

Een laatste suggestie — evenmin als de vorigen uit mijn eigen koker — het tehuis kan de in de wijk wonende bejaarden een gevoel van veiligheid geven door met name 's avonds en 's nachts voor hen als alarmpost te functioneren.

2. Welke maatregelen moeten er getroffen worden om deze taakverbreding mogelijk te maken?

De markt van het bejaardenwerk is feitelijk in sectoren opgedeeld en elke sector is toebedeeld aan een aparte instantie. Deze realiteit maakt het

noodzakelijk om de doorvoering van die nieuwe gedachte te starten met public relations activiteiten. De instanties van het open bejaardenwerk zullen geneigd zijn die open opstelling van de intramurale sector als een truc te beschouwen.

Wil dit aanbod geaccepteerd worden dan zal er een permanent overleg tot stand moeten komen. Dit overleg zal waarschijnlijk zelfs moeten uitlopen op bestuurlijke medeverantwoordelijkheid voor elkaars activiteiten. Dit is mijns inziens een logische consequentie van het uitgangspunt, dat men zich gezamenlijk verantwoordelijk stelt voor een goede en sluitende dienstverlening. De praktijk wijst uit, dat overleg alléén de vrijblijvendheid van de samenwerking niet opheft.

Wil het verzorgingstehuis (overigens sluit ik het verpleegtehuis niet uit) een bijdrage kunnen leveren aan het open bejaardenwerk, dan moet het niet ergens in de weilanden liggen met als naaste burens de koeien. Het mag niet langer de gaatsjesvuller zijn voor de stedenbouwkundige planners. Veel van de bestaande tehuizen liggen te ver van de bewoonde wereld om voor niet-bewoners bereikbaar te zijn.

Bouwkundig zal er ook het een en ander moeten gebeuren: de nieuwe functies moeten ingebouwd worden. Dat wil echter niet zeggen dat de bestaande tehuizen zonder uitbreiding van de ruimten niets zouden kunnen doen. Wie deze nieuwe gedachte de moeite van het doordenken waard vindt, zal waarachtig niet op het schip met geld wachten om haar in praktijk te brengen.

Financieel valt er overigens toch wel vanaf het begin iets te regelen. Deze verbrede taakstelling zal namelijk extra kosten meebrengen en die kunnen niet in de pensioenprijs doorberekend worden.

De definitieve oplossing zal moeten zijn, dat de overheid deze extra activiteiten subsidieert. Dat is ook volkomen logisch, want dezelfde activiteiten verricht door andere instanties voor dezelfde personen zijn wel subsidiabel. Wellicht kan men voorlopig uit de voeten met een doorberekening van gemaakte kosten aan gesubsidieerde instanties van open bejaardenwerk of in sommige gevallen aan de bejaarden zelf. De rijksoverheid blijkt op dit moment wel bereid om over dit aspect van de zaak te onderhandelen.

3. Wat betekent deze ontwikkeling voor de bewoners?

Er rest ons nog een zeer belangrijke vraag: wat betekent deze ontwikkeling voor de huidige bewoners van de verzorgingstehuizen? De meeste bewoners hebben eerst met zichzelf en daarna met anderen — zie het artikel 'Bejaardenhuisvesting I, In antwoord op uw schrijven' in Van Mens tot Mens december 1971 — een harde strijd moeten leveren om zich een plaatsje in het tehuis te veroveren. Vervolgens hebben sommigen van hen met veel moeite zich ingepast in die min of meer afgesloten leefgemeenschap en relaties aangeknoopt met medebewoners. Nu is het hún tehuis geworden, hun recreatiezaal met hun vaste stoel, hun biljartkamer met hun eigen keu. De openstelling van hún tehuis voor niet-bewoners zullen velen ervaren als een aanval op het laatste eigen plekje. Daar moeten we niet te licht over denken. Er zit echter gezien vanuit de bewoners ook een andere kant aan deze ontwikkeling. Het verzorgingstehuis is een noodzakelijk kwaad. Iemand die in een verzorgingstehuis opgenomen wordt komt terecht in een merkwaardig eenzijdige samenleving. Een samenleving van uitsluitend oudere mensen. Een samenleving waar je in bijzondere mate op elkaar aangewezen bent voor je menselijke contacten. Voor sommigen is deze samenleving benauwend, voor allen verengend. Woorden als isolering en internerings-effect mogen misschien overdreven lijken, ze geven beslist een stuk van de werkelijkheid weer. Door anderen uit een andere omgeving binnen het tehuis te halen kan men de negatieve kanten van deze wijze van samenleven voor een deel opheffen. De bewoners krijgen de mogelijkheid om hun relatiepatroon uit te breiden en om hun eigen beleving van deze wijze van wonen te relativiseren. Er is overigens nog een heel andere benaderingswijze. Naar mijn overtuiging worden de rechten van de bewoners ingekort door de noden van de niet-bewoners.

Deze drie aspecten van eenzelfde zaak moeten uiteraard wel grondig besproken worden met de bewoners. Gelukkig is daarvoor nog alle gelegenheid want de discussie is nog maar nauwelijks op gang gekomen. De wijze waarop deze zaak bespreekbaar gemaakt kan worden, ook dit is iets waarop we ons nog moeten bezinnen. Ik kan me voorstellen dat de

bewonerscommissies hierover zinnige voorstellen kunnen doen.

En dat is nog maar het begin. Want de belangrijkste opgave van het bejaardenwerk is de oude en de ouder wordende mens de hem toekomende plaats in de samenleving als geheel te geven of terug te geven. Uitgangspunt moet daarom zijn: zo weinig mogelijk aparte voorzieningen voor ouderen. En waar afzonderlijke voorzieningen noodzakelijk zijn moeten we er in elk geval naar streven, de ouderen zoveel mogelijk gelegenheden te bieden om met andere leeftijdsgroepen in contact te komen. Voor instituten als het verzorgingstehuis betekent dit, dat ze een open huis in de samenleving van wijk of dorp moeten zijn. Laten we de zaak niet te eenvoudig maken: leven en samenleven worden pas boeiend als er beweging in zit.

B. DROSTE

Verzoek aan alle lezers

Op het laatstgehouden congres is besloten de voorgestelde redactie voor het ledenorgaan 'Van Mens tot Mens' uit te breiden met een redactielid, dat én deskundig is op het terrein van de maatschappelijke dienstverlening én nauw verbonden is met het uitvoerende vlak van dit werk binnen Humanitas.

Het besluit is gemakkelijk genomen, doch de uitvoering van het besluit is moeilijk gebleken. Wij zouden aan een ieder willen vragen om ons kandidaten voor deze functie te noemen, die aan bovenstaande eisen voldoen en tevens te kennen hebben gegeven in beginsel een dergelijke benoeming te zullen aanvaarden. Nadere informatie worden gaarne door ondergetekende verstrekt. Kandidaten kunnen eveneens bij hem worden opgegeven.

W. POST,
secretaris centraal bureau,
J. W. Brouwersstraat 16,
Amsterdam-Z., tel. 020-73 94 44

Vrijwillig aan het welzijn werken, nodig en anders dan vroeger?

Op het laatste congres van Humanitas is in de naam van de vereniging *) tot uitdrukking gekomen dat zij bezig wil zijn op het gebied van samenlevingsopbouw naast dat van de maatschappelijke dienstverlening.

Daar staan we dan als vereniging met 37000 leden die een bijdrage wil leveren aan het gezonder maken van de samenleving. Laten wij eens nagaan wat zo'n vereniging kan doen om een en ander te realiseren.

Naar mijn mening zou aan de volgende drie facetten aandacht geschonken moeten worden:

Intern

De leden van de vereniging bewustmaken dat ze een deel van de samenleving zijn en dat van onze doelstelling uit geredeneerd men het recht en de plicht heeft zich voor het geheel en voor delen van die samenleving te interesseren.

Keuze maken

Onze Nederlandse samenleving heeft veel facetten en elke afdeling zal een keuze moeten maken met welke zaken zij zich bezig wil houden. Deze zaken kunnen door de afdeling of door de hele vereniging gekozen worden omdat ze wordt aangegeven door een bepaalde situatie of door de leden. Leden die met hun antennes in de maatschappij staan.

Realisering

Indien men een keuze gemaakt heeft en op dat terrein actief wil worden, zullen er mensen en middelen nodig zijn om een en ander te realiseren.

Laten we de drie genoemde facetten eens nader bekijken en daarbij nagaan op welke mensen we een beroep moeten doen.

— Hoe bereiken we onze leden?

Om mensen ergens bewust van te maken is het een eerste vereiste dat men hen bereikt. Om de leden in een afdeling te bereiken, zijn in de eerste plaats aangewezen de mensen die zich verantwoordelijk gesteld hebben voor de vereniging: de besturen. Als bestuur kun je leden bereiken door de uitgaven van een ledenorgaan, het zenden van brieven, het organiseren van bijeenkomsten, gebruik maken van de publiciteitsmedia e.d. Indien een bestuur, om welke reden dan ook, geen tijd heeft, bijv. door samenwerkingsbesprekingen, dit zelf te organiseren, zal ze een andere weg moeten aangeven.

Het is denkbaar dat men enkele andere leden bereid vindt dat facet aan te pakken.

Naast het bereiken van de leden zal men in elke afdeling na moeten gaan, dat gebeurt hier en daar al, hoe men de interesse c.q. bewustmaking tot stand kan brengen en van welke middelen gebruik gemaakt kan worden.

— Wie maakt uit wat Humanitas aan activiteiten verricht?

Het eenvoudigste antwoord is dan 'Wij'.

'Wij' is namelijk de samenleving, de mensen in Nederland waarvan er een klein deel lid is van Humanitas.

Het stukje 'Wij' binnen Humanitas wordt gevormd door de leden. Dat kan zijn een kleine afdeling (bijv. Wildervank

met 54 leden) een grote afdeling (bijv. Rotterdam met 6751 leden) en alle leden in de andere afdelingen.

Met daarnaast of daaromheen gewestelijke leden en besturen, landelijke sectieraden en landelijk bestuur en de functionarissen, op plaatselijk, gewestelijk en landelijk niveau.

De 'Wij' binnen Humanitas kunnen door hun antennes uit te schuiven opvangen welke signalen de samenleving op dat moment uitzendt. Het zal wel nodig zijn om de leden met de mogelijkheid van ontvangst vertrouwd te maken. Terwijl het richten van de antenne een punt apart is. Daarbij kan men uitgaan van de mijns inziens logische veronderstelling, we kunnen ons niet overal mee bezig houden en zullen ons moeten beperken. De signalen die men ontvangt zullen getest moeten worden aan een aantal uitgangspunten. Zo'n uitgangspunt zou kunnen zijn: wordt er onrecht aan mensen gedaan of is de beperking die mensen opgedrongen is, in een bepaalde situatie, aanvaardbaar?

Het is duidelijk dat, door dit spel van signalen en invloedslijnen, een afdeling of een ander deel van de vereniging het besluit neemt zich ergens mee bezig te houden.

Dat kan zijn, om een aantal voorbeelden te noemen:

Aandacht voor de benadeelden bij delicten, het rond brengen van maaltijden, het oprichten van een kinderkantine, het mogelijk maken van kinderdagverblijven, bejaardenhuisvesting, aandacht voor alleenstaanden of de internationale werknemer, de woningnood e.d.

- Als er een keuze gemaakt is, wat moet er dan verder gebeuren? Het activeren en motiveren van de leden en het bepalen van een keuze gaat vooraf aan een activiteit die meer direct gericht is op het bereiken van een resultaat. Van de keuze zal het afhangen of men andere mensen moet betrekken bij de uitvoering van de gekozen activiteit, dan diegene die bezig geweest zijn de keuze te maken. Bijvoorbeeld bij een hulpdienst zal men na moeten gaan welke mensen men nog meer nodig heeft om tot deze voorziening te komen.

Als het gaat om de beïnvloeding van een gemeenteraad, om een plan te wijzigen, zal nagegaan moeten worden wie daaraan gestalte kan geven.

Vrijwilligers?

Kunnen wij de leden of andere mensen die aan bovengeschetste aanzetten en uitvoeringen meewerken vrijwilligers noemen? Van Dale zegt ons dat een vrijwilliger iemand is die uit vrije wil in militaire dienst treedt.

Het zal u duidelijk zijn dat we deze vrijwilliger niet bedoelen.

De benaming vrijwilliger heeft een bepaalde klank gekregen in de hulpverlening waardoor ze niet goed toepasbaar is op mensen die vanuit de overweging, er moet wat gebeuren aan deze maatschappij, actief worden.

Welke toevoeging aan het woord vrijwilliger gegeven kan worden om hun werkzaamheden duidelijk te maken of mogelijk een geheel andere benaming, horen wij graag van u, misschien heeft u suggesties.

Mensen kunnen ook uit andere motieven vrijwillig zich ergens voor inzetten. In een verkennend onderzoek 'Georganiseerde Burenhulp' blijkt dat men dit doet uit: sociale beweging, behoefte aan een vulling van zijn vrije tijd, de gedachte, dit is een christenplicht, een soort geldingsdrang en de behoefte contact met anderen te hebben.

*) Humanitas, Nederlandse Vereniging voor Maatschappelijke Dienstverlening en Samenlevingsopbouw.

Hieraan zou ik nog willen toevoegen het vinden van een stuk gezamenlijke beleving tijdens het werken aan een voorziening of activiteiten om een verandering/verbetering tot stand te brengen.

Welke naam we deze mensen en in ons geval de leden van Humanitas ook willen geven is van ondergeschikt belang.

Belangrijk is dat er nog steeds mensen gevonden worden, die — uit welk motief dan ook — zich willen inzetten om het welzijn van individuen-groepen — de gehele maatschappij, te bevorderen.

Dit gericht zijn op het welzijn van mensen, uit welk motief dan ook, mogen we positief waarderen. Je krijgt namelijk wel eens het gevoel dat veel mensen alleen hun eigen (en dat vaak niet goed begrepen) welzijn willen bevorderen.

Vrijwillig aan het welzijn werken nodig en anders dan vroeger?

Het eerste deel van deze vraag zal voor de lezer niet moeilijk te beantwoorden zijn. Vrijwillig werken aan ons welzijn is meer dan nodig, het is een voorwaarde geworden om de wereld en ons land leefbaar te houden.

Anders dan vroeger? ja en neen.

Het is nodig aandacht aan individuen en groepen te geven en er aan mee te werken dat ze een stuk welzijn ervaren.

Dat kan betekenen dat naast het bejaardenbezoek we er voor waken dat ouder wordende mensen niet geïsoleerd raken door een mentaliteit in de maatschappij.

Dat kan betekenen dat we aandacht moeten geven aan de individuele nood veroorzaakt door rotte of geen huisvesting maar ook moeten voorkomen dat nieuwe huizen voor velen onbetaalbaar worden.

Dat kan betekenen dat we ons bezig moeten houden met de opvang van de internationale werknemers maar ook ervoor moeten ijveren dat ze werkelijk deel uit gaan maken van onze samenleving.

In ieder geval betekent het dat Humanitas een duidelijke functie in onze Nederlandse samenleving kan blijven vervullen. Het zal echter afhangen van het feit of men er in de afdelingen in zal slagen leden of anderen, die zich willen inzetten voor ons welzijn, weet te bereiken en te motiveren.

A. Hogers.

Leven na een oorlog

De beroeringen die de gratieverzoeken van de 'Drie van Breda' tweegebracht hebben bij grote delen van ons Nederlandse volk, hebben zich vooral toegespitst op de sociaal-psychische gevolgen die de oorlog en met name de concentratiekampen hebben tweegebracht.

Het is de laatste jaren vooral duidelijk geworden dat onverwerkte oorlogservaringen nú 27 jaar na het door-gestane leed nog hun uitwerking hebben en dat de slachtoffers hiervan, nóg door angsten en nachtmerries geplaagd, vaak niet bij machte zijn over datgene wat zij toen hebben meegemaakt met anderen te praten.

Het is de laatste jaren tevens duidelijk geworden dat men lijders aan het zogenaamde 'KZ-syndroom' kan helpen en op welke wijze men dat kan doen. Omdat naar aanleiding van de 'Drie' de publieke belangstelling voor dit probleem sterk is toegenomen, heeft het Nationaal Centrum voor Geestelijke Volksgezondheid i.o. een aantal artikelen gepubliceerd onder de titel: 'Leven na een oorlog'; 'een bundel informatie over het verwerken van ervaringen uit de oorlog 1940-1945'. Aan deze bundel, die een kleine 40 blz. telt, hebben o.a. meegewerkt prof. dr. J. Bastiaans, D. van Tol, zenuwarts en prof. dr. J. A. Weyel.

In het voorwoord vermeldt de heer W. F. Geradts dat de uitwerking van oorlogsleed, zoals dit zich op langere termijn manifesteert, niet alleen geldt voor oorlogsschade. Ook buiten de oorlog kan de mens in wat hij noemt een concentratiekamp-achtige situatie leven en lijden (b.v. doordat ze als kinderen door hun ouders werden opgesloten) en daarvan nog lang de gevolgen met zich meedragen.

Ook de heer van Tol stelt 'dat de onverteerbare traumatische ervaringen waaruit de mens zich vaak niet meer weet te bevrijden niet uitsluitend zijn gebonden aan oorlog en concentratiekampen, maar dat er in iedere

autoritaire gezagsverhouding sprake is van een onmogelijkheid de gewekte agressie te uiten.'

Het zeer leerzame en begrijpelijke artikel van prof. dr. J. Bastiaans spitst zich toe op de uiteenzetting dat de mensen door hun oorlogservaringen verleerd hebben zich van hun 'verfijnde emotionele apparatuur' te bedienen omdat 'de confrontatie met de vervolging hem tot een intense verdringing van gevoelens noopte'. Na de oorlog is het deze mensen niet gelukt de harmonie van gevoel en verstand te herwinnen. Voor hen is het vaak onmogelijk de verdrongen emoties te uiten.

Behalve de in het werkje aangegeven therapeutische mogelijkheden — waarop de heer Van Tol ingaat — wordt ook de nadruk gelegd op het algemene klimaat van het bieden van zekerheid: financiële zekerheid; begeleiding en behandeling van de slachtoffers en hun gezinnen.

De invloed van de omgeving is ook van groot belang. 'In een klimaat waarin we meer onszelf mogen zijn' zegt prof. Weyel, 'kan het praten ook wat gemakkelijker, ook over oorlogsverleden.'

Achterin de bundel staat een overzicht van instanties en personen waar men voor hulp terecht kan, zowel dichtbij (buren, huisarts, maatschappelijk werker) als verderop (bureaus voor levens- en gezinsmoeilijkheden, instituten voor medische psycho-therapie etc.).

De informatiebundel, die ik zéér ter lezing aanbeveel aan allen die direct op indirect te maken hebben met mensen met ernstige psychisch/sociale moeilijkheden ten gevolge van de oorlog, is te bestellen:

— bij voorkeur per giro door overmaking van f 2,— of gewenste veelvouden op giro 268986 ten name van Nederlandse Federatie voor Geestelijke Volksgezondheid, Amsterdam, met vermelding van ex. 'Oorlog'.

J. S. Frijda.

Naar een methodiek van sociale aktie

PIET RECKMAN

Van de schrijver Piet Reckman is wel eens gezegd, dat hij zo'n goede analyse van de samenleving heeft gegeven, dat hij Karl Marx daarmee heeft geëvenaard. Dat is nogal sterk uitgedrukt, maar er zijn duidelijke overeenkomsten tussen Reckman en Marx.

- Beiden schilderen een utopie: Piet Reckman neemt de utopie, de wereldstad van de toekomst en voor Marx is dat de staat- en klasseloze samenleving.
- Beiden maken gebruik van een analyse van de kapitalistische samenleving: Piet Reckman schildert de situatie van de verworpenen der aarde in de ontwikkelingslanden en Marx werd bewogen door de onmenselijke leefsituatie van het industrieproletariaat in Europa en wel speciaal in Engeland.
- Beiden verbinden de theorie en praktijk in hun publikaties en waren zelf actief hun doelstellingen te verwezenlijken. Karl Marx was actief in het partijwezen en voorzitter van de Internationale en Piet Reckman als sociaalktionist van bv. het Kosmo-komplot.
- Beiden werden door de 'konservatieve bourgeois-pers' verketterd. Karl Marx in de vele Duitse bladen, Piet Reckman in een ochtendblad.
- Beiden zien de revolutie als het keerpunt naar een betere maatschappij.
- Beiden zijn van mening dat die revolutie in de geïndustrialiseerde samenleving zou plaats vinden en beiden weten ze geen raad met de boeren (Marx) en de agrarische ontwikkelingslanden (Piet Reckman). We komen hierop nog terug.

Er zijn uiteraard ook nog grote verschillen tussen beide schrijvers: een ervan willen we noemen: Reckman is wellicht meer revolutionair dan Marx; hij gaat uit van radikale omkeringen terwijl Marx, zich baserend op de voor hem geldende natuur-noodzakelijke gebeuren van these en antithese, naast de revolutie nog een andere mogelijkheid ziet. Uit deze twee tegenstellingen komt een hogere vorm, de synthese, voort. Het 'goede' aanwezig in de these en antithese zal in de synthese ook weer terug te vinden zijn. De vrijheden, toch ook wel in zekere mate aanwezig in de burgerlijke democratieën in de vorige eeuw (met name Engeland), zullen ook in de nieuwe samenleving terugkeren. Marx zag zelfs de parlementaire democratie als een van de

middelen om te komen tot een socialistische maatschappij, al werd dit door hem niet zo benadrukt. Lenin ontkende dit en droeg daarmee bij tot de versterking van het socialisme, en de socialistische partijen in West Europa, met hun nadruk op het parlementaire werk, droegen bij tot de verwatering van het socialisme. Piet Reckman ziet alleen de buitenparlementaire mogelijkheden. Dit is wellicht zijn allersterkste punt.

De analyse van de bestaande situatie en de theorie van de omkering

Het vertrekpunt van Piet Reckman is zijn konstatering dat er internationaal een chaos bestaat. Ieder land konkurreert met ieder ander land en het rijke noorden buit het arme zuiden van de wereld (de derde wereld) uit. We moeten aan onze eigen welvarende landen sleutelen om de derde wereld te verbeteren. In de rijke landen moet een kwalitatieve revolutie (dit is bevrijding van de mens uit horigheid en onmondigheid) plaatsvinden en in de derde wereld moet een kwantitatieve (dit is verbetering van de direkte levensvoorwaarden) revolutie op gang worden gebracht.

Daartoe is nodig dat we de 'hoekijzers' van onze samenleving opsporen om deze vervolgens door te zagen en om te smeden tot 'scharnieren'. Pas dan kunnen we komen tot veranderingen in de mondiale samenleving.

Mijn bezwaar tegen dit deel ligt in het feit dat de schrijver hier min of meer journalistiek te werk gaat: hij bestrijkt een breed terrein en gaat niet diep op de materie in. Hij moet dan ook met de traditionele linkse boemannen werken om indruk te maken (bv. de grote onderdrukker).

De mogelijkheden tot omkeer baseert Piet Reckman voornamelijk op het werk van de Amerikaanse socioloog Amitai Etzioni. Die theorie houdt in dat structuren een rol spelen in het wel en wee van de wereld en de invloed van de mens daarop bijzonder klein is, omdat de structuren in de samenleving een eigen leven gaan leiden, gekenmerkt door eigenschappen die de mensen in die structuur niet hebben. Een voorbeeld: wie is voorstander van oorlog? Niemand. Toch is er oorlog.

Hoe komt het dan dat de samenleving er niet zo uitziet als de leden zouden willen. Het antwoord zoekt Piet Reckman bij Erich Fromm. Deze stelt dat samen-

levingen er niet zo uitzien als de leden willen maar dat de leden er uitzien zoals de samenleving dat wil, gegeven haar produktie- en distributiesysteem. 'Produceren, consumeren, zich amuseren, in de pas en zonder vragen stellen. Dat is hun ritme.' Er zijn mogelijkheden tot massaproductie dus moet onze smaak gestandaardiseerd zijn. Het is konformisme dat de klok slaat. Sterker nog: het is kwade trouw volgens de socioloog Pete Berger.

Wat kunnen we doen om dit te doorbreken, om de hoekijzers tot scharnieren te maken. Allereerst is daarvoor een grondhouding van vrijheid, verzet en non-konformisme nodig. Ook het welbekende 'Lof der onaangepastheid' van de socioloog Millikowsky wordt aangehaald. Wat zijn nu de hoekijzers? Piet Reckman maakt gebruik van het volgende voorbeeld: het lichaam kent een aantal essentiële delen, hart, longen en hersenen. Aantasting hiervan is essentiële voor verandering, dan bv. een zwerende vinger.

Een sociaal systeem kent leiders, communicatiekanalen en consensus (bv. de aangepaste standaardvoorkeuren van mensen). De staat bestaat uit deze drie essentiële delen, waartoe ook de vakbeweging, de kerken, de politiek, kortom alle organisaties binnen die staat behoren. De toppen zijn smal — er zijn weinig leiders — en de basis, die uit gezinnen, communes e.d. bestaat — is breed. Tussen top en basis bevindt zich de communicatielaag. De toppen, de kommunikatiezones en de individuen zijn de hoekijzers.

Door aktie van dwarsliggers, onaangepasten, of neezeggers kunnen deze hoekijzers worden omgesmeed. Er zijn dus drie vormen van aktie: aanval gericht op de top; aanvallen op het kommunikatiecentrum; solidariseren, bewustmaken van de massa.

Deze zienswijze is niet onwaar maar onvolledig. Allereerst willen we Piet Reckman wijzen op het nut van een zwerende vinger. Je kan er koorts van krijgen en daardoor kan het hart wat meer slijten, dan zonder die zwerende vinger het geval zou zijn. De neezegger aan de basis is zo'n zwerende vinger vanuit de bestaande orde gezien natuurlijk. Ik breng dit naar voren omdat

(Vervolg op pagina 100)

Onze tijd

Voor elk probleem
is in dit land.
op zijn minst
één aktiegroep,
meestal meer,
wie er nu
nóg een op wil richten,
moet even wachten,
tot er een probleem
bij gekomen is,

wees niet ongerust
en zeker niet ongeduldig
desnoods bedenken
we er een paar.
Vooral voor die mensen,
die zeggen geen problemen
te hebben
en die toch ook wel eens
op de beeldbuis
willen komen.

Piet Reckman de sociale psychologie wel niet helemaal afwijst, maar toch in zijn beschouwingen weglaat. Deze tak kan nuttige zaken opleveren, met name zou het antwoord kunnen geven op de vraag hoe je het aantal neezeggers kan vergroten.

Verder is het gebruik dat Reckman maakt van een allegaartje van sociologen en filosofen nogal merkwaardig. Dat is in wezen niet zo erg want Marx deed dat ook. Die heeft heel wat stof gehaald bij Hegel, die bepaald een conservatieve filosoof genoemd kan worden. Etzioni, Van Doorn en Lammers, sociologen waarop Reckman zijn theorie baseert, behoren bepaald niet in het rijtje van konflikt-sociologen — nee zeggen betekent een konflikt — waarin Milikowsky zich thuis voelt. Men krijgt daardoor de idee, dat de schrijver hier en daar wat uitgekozen heeft om een stelling, die hij lang van te voren in zijn hoofd had, te illustreren. Dit is een deduktieve methode, die zijn nut kan hebben, maar op deze wijze toegepast het betoog eerder verzwakt dan versterkt. Een socioloog als C. Wright Mills³⁾, die redeneert vanuit de feiten en daaruit iets afleidt, die dus inductief te werk gaat, vindt men dan ook in het boekje niet terug. Als het boekje nog eens herzien wordt dan zou het een aanmerkelijke verbetering zijn als deduktieve en inductieve wijze naast elkaar worden gebruikt. Het gevaar bestaat dan niet dat de sociologen en filosofen het odium van dominees krijgen en de aktievoerders als hun diakenen worden beschouwd.

Over Marcuse, die uitgebreid wordt geciteerd, nog dit: op hem is kritiek geleverd o.a. uit zijn eigen filosofische richting, de Frankfurterschule³⁾. Door deze kritiek in de tekst te verwerken was Piet Reckman, zonder de gedachte erachter aan te tasten, sterker geweest tegenover zijn tegenstanders. Dat is dan een praktisch argument. Het andere meer inhoudelijke argument luidt: de kritieken op Marcuse hebben zijn inzichten duidelijk verdiept en verrijkt.

De strategie van sociale aktie

In het kort is de strategie de volgende: als wij een welzijnssituatie willen creëren dan dienen wij niet alleen aktief te zijn met het oog op nationaal welzijn, maar we moeten er ons van bewust zijn dat alles wat we doen verbandingen heeft met de derde wereld. Het rijke noorden buit het zuiden van de wereld uit. Het

zuiden herbergt het echte arbeidersproletariaat. Dit is de drager van de kwantitatieve revolutie. In het Noorden zal de revolutie moeten komen van de kleine groep kritische intellektuelen, die in staat zijn de mondiale situatie te analyseren. Deze kleine groep kan als 'vijfde kolonne' de kommunikatiezone beïnvloeden.

Een kritische beschouwing is hier toch wel op zijn plaats.

Niemand zal Piet Reckman kunnen wijsmaken, dat de taalachterstand van kinderen van ongeschoolde arbeiders iets met de derde wereld heeft te maken, tenzij men weer 'de grote onderdrukker' ten tonele voert, die het zuiden bewust arm en de kinderen in het noorden dom houdt. Het is zeer goed mogelijk dat uit bv. nationalistische overwegingen dit zeer ernstige euvel wordt verholpen. Eén ding kan je van de kapitalistische samenleving zeggen, nl. dat die ongelooflijk soepel is. De gevolgen van mistoestanden worden opgevangen en zo zal men in staat zijn de kinderen onafhankelijk van rang of stand de welsprekendheid van Schmelzer te geven, zonder dat men de maatschappelijke 'orde' daarmee wijzigt. Dat we in een tijd zitten, waarin transnationaal denken de aanbeveling verdient bovennationaal of zelfs supranationaal denken is duidelijk. Dat houdt echter niet in dat we mogen symplificeren.

De uitspraak van Piet Reckman dat de bewoners van de ontwikkelingslanden de kwantitatieve revolutie dragen is nogal twijfelachtig. Mijn indruk is dat hij met die mensen toch geen goed raad weet. De waarde die hij hecht aan het werken met guerrillagroepen (= kleine groepen) in de ontwikkelingslanden is met zijn eerdere uitspraak in strijd. In het boekje is niets te vinden over een volksleger. Hij worstelt duidelijk met dezelfde problemen als Marx en Lenin. Volgens Marx wordt de revolutionaire klasse gevormd door het industrie-proletariaat. De revolutie, uitgevoerd door boeren zag hij niet zo zitten. Hij beschouwde hen als zijnde van later zorg (na de revolutie). Het land dat in de ogen van Marx het meest rijp was voor de revolutie was het geïndustrialiseerde Engeland. Ook de tweede taktiek van Marx, de weg via het parlement heeft niet gewerkt. Lenin heeft dat ervaren. Hij maakte mee dat de socialistische partij in Duitsland zich achter de reaktionaire keizer Wilhelm plaatste bij

het begin van de W.O.I. Lenin besloot toen om niet alleen de boeren maar ook het kleine industrie-proletariaat in Rusland te laten vallen. Hij heeft dan ook een kleine elite opgebouwd. Een kwantitatieve revolutie in de ontwikkelingslanden gesteund door de bevolking moet dan ook uitgesloten worden geacht en wel om twee redenen:

1. de bewoners zijn agrariërs.
2. worden de ontwikkelingslanden geïndustrialiseerd dan zal de daarbij gepaard gaande welvaartsstijging de arbeiders konformereren.

De analyse, de theorie en de strategie, zo is de konklusie, is zeer beperkt en beneden de maat. Dit overigens in tegenstelling tot de technieken van sociale aktie.

De schrijver is niet voor niets een man uit de praktijk.

De band tussen strategie en technieken van sociale aktie

De technieken van Piet Reckman zijn wezenlijk verschillend met die van het socialisme. Vergelijking van zijn technieken met die van het socialisme is hier op zijn plaats omdat

- de socialistische samenleving datgene is waar de schrijver naar streeft;
- het socialisme de belangrijkste hervormings-stroming gedurende de laatste 100 jaar geweest is en het nu nog steeds zou kunnen zijn.

Het socialisme nu, bevat meerdere stromingen

Wat was nu de techniek van de sociaal-democratische stroming? Op grond van de strategie van massabeweging werd gekozen voor structurering van de massa in een partij-organisatie.

De socioloog Robert Michels⁴⁾ toonde in 1910 al aan dat deze techniek bijgedragen heeft tot de verwatering van het socialisme in West-Europa. Organisatie volgens Michels, schept een grote afstand tussen leiders en geleiden. De leiders moeten slagvaardig kunnen reageren; de leden kunnen niet voor ieder besluit worden geraadpleegd. De leiders worden betaalde functionarissen (door de partij en/of door de overheid) als zij in een vertegenwoordigend lichaam zitten en klimmen daarmee op van proletariër tot lid van de bourgeoisie. Door regerings-belustheid zijn de leiders nogal bereid concessies te doen, zodat de zuiverheid van de socialistische idealen verloren gaat. Tot zover de rol van de leiders bij het verwateringsproces van het socialisme; ook de massa, georganiseerd in de partij, heeft ertoe bijgedragen. De massa was apatisch en probeerde niet de paternalistische leiders te vervangen. De organisatie wordt doel op zichzelf en de oorspronkelijke doeleinden verdwijnen uit het zicht. Dit is volgens Michels de conservatieve grondslag die in het begrip organisatie is ingebouwd.

Zonder in te gaan op de technieken die Piet Reckman gebruikt kunnen we al zeggen dat hij de conservatieve grondslag van organisatie heeft onderkend en dan ook afwijst. Nergens vinden we de organisatie als techniek.

Het leninistisch marxisme, evenals Piet Reckman als strategisch uitgangspunt nemend de kleine groep, heeft sterk bijgedragen tot de verstening van het socialisme. De kleine groep was, zoals ook de massabeweging, georganiseerd. Hier gelden dus eveneens de door Michels aangewezen nadelen, maar er kwam er nog één bij: nl. centralisatie. De top van de elite-partij neemt de beslissingen en ieder lager nivo heeft zich daarbij neer te leggen en zich loyaal op te stellen bij de uitvoering van de besluiten.

Hoewel Piet Reckman de kleine groep als uitgangspunt heeft genomen wil hij geen centralisatie en, zoals gezegd, geen organisatie van de kleine groepen in een groter verband.

In zijn afwijzing gaat hij nog verder dan de Kabouters en Dolle Mina die beiden het organiseren van de beweging overboord hebben gezet, maar toch centrale beslissingen nemen: de Kabouters in de volksvergadering en Dolle Mina tijdens congressen.

De kleine groep van Piet Reckman is een verband van mensen die een doelstelling op korte termijn heeft geformuleerd.

Deze korte termijn doelstelling is een middel om tot radicale omkeringen te komen. De kleine groep is autonoom, zij is geheel verantwoordelijk voor haar eigen daden.

De doelstelling op korte termijn kan zijn het weren van Angola koffie. Hoe bereik je dit nu. Piet Reckman heeft een — alles behalve droge — opsomming gegeven van de mogelijke technieken — bv. het houden van lezingen over het gedrag van Portugal in zijn koloniën. Dit is wellicht niet zo geweldig effectief als bv. mensen bewegen geen koffie meer te kopen waar de bonen uit Angola in verwerkt zijn. Hij noemt dat kritische consumptie. Zelfs zou men er toe kunnen overgaan een grootgruttersbedrijf te bezetten. Dit laatste is één van de 'zwaarste' middelen.

Dit gedeelte van het boek is bijzonder leesbaar en leerzaam voor diegenen die in het kader van de samenlevingsopbouw een aantal zaken in de samenleving willen veranderen. Met de technieken van Piet Reckman bewerk je de samenleving. Het zijn de gereedschappen om de hoekijzers om te smeden tot scharnierpunten.

De utopie

Eerder in dit artikel is vermeld dat de schrijver streeft naar een utopie. Daar hoeft geen woord van teruggenomen te worden. Hij staat daarmee op een lijn met Marx en vele anderen. Toch moet hier

weer gewezen worden op een verschil tussen Marx en Reckman. Marx geeft een zeer uitgebreide beschrijving van wat hem voor ogen staat. Reckman laat dat daarentegen na. Hij volstaat met de volgende opmerking:

'De vraag om een blauwdruk is voorbarig. Het oerhollandse gezegde dat je geen oude schoenen moet weggooiën voor je nieuwe hebt, is maar op één manier waar: dit oude spreekwoord mogen we weggooiën omdat we een nieuw gezegde hebben: we zullen niet weten wat we niet doen. De wereldstad van de toekomst wordt niet gevonden tenzij we uit de oude wegtrekken; eerst moet de hel vernietigd worden.'

Als je een middel hanteert dan doe je dat met een bepaald doel. De hel vernietigen is een middel. Toch heeft hij zich gerealiseerd dat als je met mensen werkt het ethisch noodzakelijk is dat je duidelijk maakt welke waarden je aanhangt. Dat geldt voor de maatschappelijk werker, voor de sociaal-kultureel werker, voor de opbouwwerker, voor de vrijwillige medewerker en voor de sociale akcionista. De schrijver doet een poging in het laatste hoofdstuk 'Ethiek'. Kort samengevat: 'de samenleving zal socialistisch zijn. Als we dan maar niet denken aan de karikaturen die Europese 'socialistische' partijen daarvan gemaakt hebben'. en

"ze... (de naties) zijn niet langer ommuurd en op elkaars vernietiging uit. Ze leven tesamen in één groot humanitair wereldrijk, waarin plaats is voor alle

mogelijke verscheidenheid, omdat ieder alles voor de ander wil wezen, maar niemand dé ander. Liefde zal er heersen, mensen zullen elkaar bespelen in plaats van manipuleren. Alle snaren van be-gaafdheid zullen worden aangeslagen.

Het zal een plezier zijn te zien hoe bont een verscheidenheid die humaniteit is, in al haar verschijningsvormen, kleuren, en talenten. Mazzeltoef zal het zijn." Hieruit en uit de keuze van het 'onwel-zijn' blijkt genoeg waar hij naar streeft. Hij geeft geen structuren aan. Dat hoeft ook niet. Structuren zijn slechts een middel en het kan zelfs wel zo zijn dat de structuren van bovengeschetste maatschappij nog niet bekend zijn. Het is een groot pluspunt dat Reckman noch over zijn toekomstige samenleving noch voor sociale actie structuren aan-geeft.

Deze worden zo snel doel op zichzelf. Hij onthoudt zich van een slogan in de trant van aktievoerders, aller aktie-groepen, verenigt u! Hij onderkent daarmee het gevaar van leiders want die komen ongetwijfeld in een organisatie. Wellicht kan in een volgende druk bij de samenvatting van de strategie dat eens expliciet naar voren worden gebracht.

Ik hoop dat het tot een volgende herziene uitgave komt, waarin een aantal bezwaren die ik naar voren heb gebracht niet meer van toepassing zijn, want ik voel me in de gedachtenwereld van Reckman wel thuis.

H. van Dijk

Vakantie! Waar moeten we nu weer heen?

Elk jaar opnieuw een vraag: Waar moeten we met vakantie heen? Een vraag voor ouders, die op vakantie willen zonder hun kinderen of die dit jaar zelf een keertje overslaan, maar wel een vakantiemogelijkheid voor hun kinderen zoeken.

Een vraag ook voor jonge mensen, die geen zin hebben naar Italië, Griekenland of Spanje te gaan.

'Ruimte-Vaart' kan op deze vragen een antwoord geven. Al jarenlang verzorgt het vakantie-service-buro van de Stichting voor Zon en Vrijheid en de Stichting Waterrecreatie een groot aantal zogenaamde '**kinderdorpen**' voor kinderen van 9-13 jaar in Vierhouten, in samenwerking met de Stichting Creatieve Recreatie. Voor de 13-15 jarigen zijn er **avonturenkampen** in de Biesbos en **punterkampen** in Giethoorn.

Voor de ouderen (vanaf 16 jaar) zijn er vele mogelijkheden op het gebied van de **watersport**: zeilkursussen in het Molenhuis te Woudsend en in Sandfirden, zeilzwervtochten door Friesland en een zeil-waterskikursus in Woudsend.

Tevens is er een aparte zeilweek voor gezinnen. Voor crèche- en programmamogelijkheden voor beneden 13-jarigen wordt gezorgd.

'Ruimte-Vaart' is een vakantie-service en is niet uit op winst, de prijzen kunnen daardoor laag worden gehouden.

Is uw belangstelling gewekt?

Een folder met uitgebreide gegevens over deze vakantie-activiteiten kan schriftelijk of telefonisch worden aangevraagd bij:

Ruimte-Vaart, Plein 40-45 nr. 5", Postbus 8112, Amsterdam-Slotermeer, Tel. 020-138588.

Samenlevingsopbouw

Onderstaand artikel ontvingen wij van de heer J. A. Ebbinge Wubben, actief lid van onze afdeling Rijnmond-Noord.

De heer Ebbinge Wubben schreef ons dat zijn artikel sterk beïnvloed is door zijn jarenlange ervaring in gehandicapten-organisaties, met name daar waar zijn visie op de beroepswerkers naar voren komt. De redactie hoopt dat door dit artikel ook andere leden geïnspireerd worden tot het schrijven van een artikel over dit onderwerp.

In de maatschappelijke dienstverlening zijn mensen bezig 'andere' mensen diensten te verlenen. Sommige van de eersten doen dit beroepsmatig (maatschappelijke werkers, gezinsverzorgsters, wijkverpleegsters), anderen vrijwillig (ziekenbezoekers, tafeltje-dek-je, U.V.V., friendly visitors, welfare werk). Het accent ligt daarbij steeds op het 'helpen' van de 'ander'.

Die 'ander' staat voorop en het 'helpen' moet daarom op verantwoorde en bij het beroepswerk op 'beroepstechnisch en beroeps-etisch' verantwoorde wijze plaatsvinden.

Het beroepswerk kwam op, mede als reactie op de neerbuigende liefdadigheid van de vrijwilliger, die in zijn neerbuigendheid de geholpene in zijn maatschappelijke afhankelijkheid en zijn sociaal niet meetellen, liet zitten en hem op dit punt juist niet hielp. Die liefdadigheid was vrijblijvend en men kon die naar believen uitoefenen en nalaten. Helper en geholpene behielden, ja (be)vestigden afstand. Zij 'leefden niet samen'.

In dit 'op een afstand leven' heeft het beroepswerk geen verandering gebracht. Dat heeft het ook niet nagestreefd. Het heeft in de eerste plaats de lichamelijke en financiële noden en afhankelijkheid opgevangen. Een mens heeft in de eerste plaats behoefte aan gezondheid, verzorging bij ziekte, bij lichaamsgebreken en bij ouderdom, aan een dak boven zijn hoofd. En deze behoefte beperkt zich niet slechts tot telkens opnieuw incidentele opvang, maar vraagt om een redelijke mate van zekerheid, dat die opvang er steeds zal zijn.

Meer nodig

Hiervoor is meer nodig dan 'vrij-willige' hulp. De onverplichte vrijwillige hulp werd tot recht op beroepsmatige bijstand. Als men redelijke zekerheid over zijn natje, droogje, kleren, bed en dak heeft, kan men denken aan iets anders en de ander. Eerst moet de mens kunnen leven, dan kan hij denken aan samen leven. Laten wij ons echter hoeden voor leestelligheid, want deze uitspraak doet denken aan 'eerst komt het natuurlijke, daarna het geestelijke'. Immers de mens, die door de beroepswerker en de mede door diens activiteit tot stand gekomen sociale wetgeving, wordt opgevangen door een samenleving, die het functioneren van die wetgeving en beroepswerker inhoudt. En zo is die samenleving voorwaarde voor het aldus opgevangen worden van die mens. Dat samenlevingen niet altijd zo functioneren, zien wij in andere landen, is ons bekend uit de geschiedenis en kunnen wij zelfs nog in ons eigen land beleven. Er is bovendien geen waarborg, dat onze samenleving als thans blijft functioneren. Daarmede is er behoefte aan blijvende zorg, dat onze samenleving deze opvang inhoudt, hoe dan ook. Terecht meenden dan ook vele afgevaardigden op het laatste congres, dat Humanitas ervoor moet waken, dat in samenwerkingsverbanden niet of onvoldoende vertegenwoordigde of insprekende bevolkingsgroepen wel op de voor hen meest eigende wijze deel hebben aan de maatschappelijke dienstverlening. Ik denk hierbij aan de witte vlekken waar het gewest Friesland voor vreesde. Soortgelijke bezorgdheid las ik ook in het congresvoorstel van het gewest Noord-Holland en ken ik zelfs in mijn eigen afdeling.

Als Humanitas zich voor deze zorg en voor deze bevolkingsgroepen blijft inzetten, doet Humanitas niets anders dan verder 'bouwen' aan onze samenleving, opdat deze de wenselijke dienstverlening laat functioneren. En dit is nodig wil de opvang blijven. Het wordt hier al duidelijk, dat de maatschappelijke dienstverlening niet gewaarborgd is zonder samenlevingsopbouw. Zo nodig zal Humanitas in deze als pressiegroep moeten kunnen optreden.

Al komt het beroepswerk op deze wijze tot samenlevingsopbouw, het brengt daarmede nog geen verandering in het op-een-afstand-leven. Aan het beroepsmatig werken zijn twee kenmerken ver-

bonden, die slechts bij uitzondering kunnen worden losgelaten, nl. een zakelijke instelling en een vertegenwoordigen van de gevestigde samenleving. De zakelijke inzet van de eigen persoon is onmisbaar, wil de werker niet door de vloed van gevoelens bij de veelheid van contacten weggespoeld worden. En indien hij niet de gevestigde samenleving vertegenwoordigt, dan kan hij niet de door die gevestigde samenleving aangeboden diensten aan de man brengen. En die man is en blijft dan patiënt, gehandicapte of cliënt: de 65-plusser, de A.O.W.-er, de bijstand-aanvrager, de belastingplichtige, de klager, de woningzoekende, maar niet de vriend, de medemens, de lotgenoot. Maar reeds in de 'dienstverlening op afstand' functioneert het maatschappelijk werk onvoldoende. De samenleving stimuleert die dienstverlening wel, maar laat haar te vaak feitelijk niet toe door gebrek aan huisvesting, aan werkkringen, aan geld, aan psychologen, zelfs aan maatschappelijk werkers enz. Ook hier moet meer gebeuren dan dienstverlening. Ook hieraan is men al bezig. Vele bejaardenhuizen en bejaardenwoningen werden gebouwd. Terecht zijn het maatschappelijk werk, bv. in Den Haag, de Ombudsman en Humanitas begonnen druk uit te oefenen om meer huizen beschikbaar te krijgen. Daarmede komen wij wel op een ingewikkeld bouwkundig, economisch en zelfs politiek terrein, waar, om daadwerkelijk wat te bereiken, heel wat inzicht, tact en doorzettingsvermogen vereist is. Ook dit is een vorm van werken aan de samenleving en niet meer slechts dienstverlening. Ook hier wordt het op-een-afstand-leven niet opgeheven en zou echter wel eens kunnen blijken, dat juist dit op-een-afstand-leven een ernstige belemmering is, doordat er daardoor een gebrek is aan medestrijders en daarmede de druk die wordt uitgeoefend te zwak. Het op-een-afstand-leven en blijven leven, dat nog wel eens gepaard gaat met het ontbreken bij een van beide partijen, bij de 'cliënt', van voldoende vaardigheid in het omgaan met de medemens, is in het algemeen niet slechts een gebrek bij die 'cliënt'. Hij is een deel van de samenleving, waarin velen als hij leven. De samenleving is dusdanig, dat zij velen voortbrengt, die niet binnen haar omgangsregels aan haar daadwerkelijk kunnen deelnemen. Hun probleem is geen persoonlijk probleem, maar een samenlevingsprobleem. Hier moeten zij en de samenleving naar elkaar toekomen. Het gaat dus niet om de integratie van personen en groepen in de samenleving, maar om de integratie van samenleving en personen of groepen. Het is de integratie van verschillende delen van de samenleving tot een samen leven, kortweg gezegd het is de integratie van de samenleving.

Samenvattend: er zijn de volgende taken:

1. Dienstverlening aan personen.
 2. Effectieve stappen ondernemen, resp. druk uitoefenen voor
 - a. zich voortdurend aanpassende wettelijke en structurele grondslagen voor de dienstverlening en integratie van de samenleving (wetgeving, financiering, structuur van de betrokken organen);
 - b. de aanwezigheid van de feitelijke mogelijkheden (als geldmiddelen, huizen, werkers, deskundigen, gemeenschapsruimten) om dienstverlening en werken aan integratie mogelijk te maken.
 3. Integratie van de samenleving.
- Met andere woorden er moet gewerkt worden aan
1. personen (dienstverlening);
 2. de samenleving (wettelijke e.a. grondslagen, feitelijke mogelijkheden);
 3. aan beide tezamen (integratie).

Onder de term Samenlevingsopbouw verstaat men, naar ik meen doorgaans, datgene wat ik hier heb aangeduid met integratie van de samenleving. Het valt mij dan echter op, dat men zo vaak het accent legt op ruimtelijke en stedenbouwkundige voorzieningen. Men ziet dan samenlevingsopbouw vooral als druk uitoefenen op de overheid voor meer spelgelegenheid, meer groen, betere verlichting, tegen vliegtuiglawaai, tegen luchtverontreiniging. Inderdaad zijn dit aangelegenheden die aangepakt moeten worden om de omgeving leefbaarder te maken en daardoor het goed samen kunnen leven te bevorderen. Maar toch is deze aanpak, als het daarbij blijft, eenzijdig. Het is dan de oude aanpak welke altijd aan de mens eigen was: hij past de omgeving aan zichzelf aan, maar niet zichzelf aan de omgeving (behoudens wijzigingen in het leefpatroon, die echter doorgaans geen gevolg zijn van bewuste aanpak). Bij samenlevingsopbouw gaat het om bewuste integratie van de mensen tot samenleving om het tot stand laten komen van persoonlijke contacten bij voorkeur in groepsverband of het laten functioneren van mensen en groepen in en als de samenleving. Er zullen daartoe

- a. die sociale structuren moeten worden ingeschakeld resp. gevormd, waarin mensen goed samen kunnen zijn en
- b. mensen, die daaraan behoefte hebben, moeten worden bijgebracht zich in die structuren te bewegen en er zelf aan deel te nemen, ook in de vorming en ontplooiing van die structuren.

Bij sociale structuren denk ik dan aan verenigingen, clubjes, belangengroepjes,

Dubbeldekkers

Om Humanitas nu eens anders te promoten dan anders is de afdeling Rotterdam met de dubbeldekker een aantal wijken van Rotterdam ingetrokken.

De dubbeldekker was daarom zo toepasselijk omdat in diezelfde tijd HUMANITAS-ROTTERDAM een plaatselijke loterij organiseerde met als hoofdprijs een extra lang week-end naar Londen voor twee personen.

En wie sinds de uitzendingen van de dubbeldekkers Londen zegt denkt aan dubbeldekkers.

De dubbeldekker, die welwillend — inclusief chauffeur — door het Rotterdamsch Nieuwsblad beschikbaar werd gesteld, heeft wat het ene deel van de aktie betreft volledig aan het doel beantwoord.

Dat doel was: de naam Humanitas onder de aandacht van het publiek brengen. Daarbij kon gebruik worden gemaakt van de geluidsinstallatie, die ingebouwd was in de dubbeldekker.

Via dit spreekapparaat hebben wij de bewoners van de wijken nog eens duidelijk kunnen maken welke soorten

dienstverlening Humanitas-Rotterdam verricht.

Ook deden wij op deze wijze een beroep op vrijwilligers.

Het andere deel van de aktie is minder geslaagd.

Omdat de dubbeldekker uitgekende mogelijkheden bezat om mensen te ontvangen reden er een aantal maatschappelijk werkers mee, die direct te consulteren waren.

Een stuk of twintig mensen hebben de gelegenheid aangegrepen om op deze wijze in contact te komen met Humanitas. Hoewel dit soort presentatie van maatschappelijk werk in Rotterdam vrij uniek was, besteedde de Rotterdamse dagbladers uit beroepsnijd (het was immers een dubbeldekker van het Rotterdamsch Nieuwsblad) weinig aandacht aan onze aktie.

Alleen het R.N. ging uitvoerig in op deze promotie.

Een groot artikel in het gratis weekblad KONTAKTEN-ROTTERDAM, oplage 280.000 exemplaren, vergoedde echter veel.

J. van Huuksloot

(Vervolg op pagina 104)

allerlei vormen van inspraak en participatie, vrijwillige dienstverlening. De klaverjasclub, de visclub, het zangkoortje, de wijkvereniging, maar ook Humanitas zelf zijn voorbeelden van dergelijke structuren. Wie bouwt aan het functioneren van deze clubs en verenigingen, bouwt aan het samenleven, pleegt samenlevingsopbouw.

Het moeilijkste aspect van de samenlevingsopbouw lijkt mij om nu mensen, die daaraan behoefte hebben, ertoe te bewegen, dat zij aan die structuren meedoen. Want hoe weet je om wie het gaat en hoe doe je dat dan.

Om wie het gaat kunnen zij weten, die met mensen met problemen in aanraking komen. En dat zijn diegenen, die met anderen bezig zijn, hetzij beroepshalve, hetzij vrijwillig.

Beroepshalve zijn dat de wijkverpleegster, de maatschappelijk werkers, de gezinsverzorgster, de orthopedagoog, de onderwijzer, de leraar, de arts, de sociaal raadsman, de advocaat, rechtelijke macht, politie e.a.

De vrijwilligers zijn de vrijwilligers van de actiegroepen als de actie graag gedaan, release, het j.a.c., gehandicaptenorganisaties, bejaardenbezoekers, S.O.S.-diensten, boodschappendiensten, jonge balie.

Ik wil er hier niet op ingaan hoe de band tussen al deze personen en degenen om wie het gaat enerzijds en de structuren, verenigingen, acties anderzijds, dient te zijn en hoe daarbij de positie en rol van degenen moet zijn, die zich met samenlevingsopbouw bezighouden.

Misschien is daar helemaal niet een eensoortige band voor aan te geven. Wel wil ik nog op enkele punten wijzen: Naar mijn mening zijn de genoemde beroepswerkers, waaronder dus ook de maatschappelijk werker, niet uiteraard de geschikte personen om ook de samenlevingsopbouw te leiden. Zij zijn bezig met patiënten, cliënten, verdachten, en spelen beroepshalve een andere rol dan degenen om wie het gaat. Hun beroepsrol staat hen in de weg. Dit onderkende kunnen zij, dacht ik, wel hun onmisbare rol vervullen van een schakel naar de samenlevingsopbouw.

Door samenlevingsopbouw gaan wij de samenleving veranderen. Immers wij gaan haar integreren door haar zo te maken, dat in haar structuren allen beter en bewuster meespelen. Dat dat nu niet zo is, wijst op tendensen en stromingen met andere strekkingen, waartegenin wij zullen moeten gaan. Wat dit met zich meebrengt, ben ik niet bij machte te voorzien.

Schiedam, 26 februari 1972.

J. A. Ebbing Wubben.

Tijd en creativiteit

Wij ontvingen:

TIJD EN CREATIVITEIT, Dr. P. Th. Hugenholtz, **Ontwerp van een structurele antropologie**

Een der hoofdgedachten van dit eminente werk is, dat de tijd in zijn verschillende vormen en dimensies constituerende betekenis heeft voor het menselijk bestaan en niet slechts een vorm is van aanschouwing. Hugenholtz biedt een visie, een mensbeeld, waarin de experimenteel verworven kennis over de mens geplaast en geëvolueerd kan worden. De affiniteit die de lezer tot de verschillende gedeelten van dit boek vertoont, loopt sterk uiteen en correspondeert met de structuur van de lezer zelf. Dit boek heeft dan ook in hoge mate de functie van te spiegelen. Men kan er zichzelf in terugvinden, maar dan wel in de hoedanigheid van zijn eigen bestaan.

Men ziet wat men wel herkennen kan en ziet niet wat men niet is.

Dit boek geeft niet een (statisch) beeld van: zo is de mens.

Het opent alleen de perspectieven van: zo kan het worden. Met andere woorden dit boek legt niet vast, het opent alleen mogelijkheden van ontwikkeling zowel van de mens zelf als van de wijze waarop hij z'n relaties stelt en wat voor respons hij dan van z'n tegenspeler, de realiteit, kan doen ontstaan.

Tijd en Creativiteit is een in vele opzichten vernieuwde versie van het gelijknamige, in 1959 verschenen boek. Hugenholtz heeft het boek aanzienlijk gewijzigd, overzichtelijker en gemakkelijker leesbaar gemaakt. Hij voegde een nieuw hoofdstuk toe over de fysieke verhoudingen.

Meer dan voorheen dus een individuele eigen-tijdspiegel.

Aula-paperback van Uitgeverij Het Spectrum n.v. Utrecht/Antwerpen.

Omvang 336 bladzijden. Prijs f 16,50.

Join the IHEU!

Met deze aanhef willen wij u wijzen op de onlangs geopende mogelijkheid om individueel lid te worden van de 'International Humanist and Ethical Union tegen een minimum-contributie van \$ 10 per jaar.

In deze contributie is begrepen het blad 'International Humanism', dat een keer per kwartaal verschijnt.

Opgave van nieuwe leden aan: IHEU, Oudegracht 152, Utrecht, onder vermelding van naam en volledig adres. Contributiebetalingen: Amsterdam-Rotterdambank Utrecht, op rek.nr. 45.63.98.724 t.n.v. I.H.E.U.

De werkzaamheden van de Vara-ombudsman

Zoals bekend, vervult het programma van de VARA-ombudsman 'Marcel van Dam' een belangrijke functie in ons land.

Belangrijk vooral, omdat telkens opnieuw blijkt dat er mogelijkheden bestaan om via dit programma bepaalde maatschappelijke **misstanden** in ons land op te heffen.

Wat echter minder bekend is, is het feit dat als gevolg van dit radio- en televisieprogramma er in 1971 een stroom van 35.000 brieven bij de VARA binnenkwam met verzoeken om hulp en dat deze stroom in 1972 wellicht nog groter zal worden.

Een staf van 20 gesalarieerde krachten en 80 vrijwillige medewerkers zijn continu bezig om aan de verzoeken om hulp tegemoet te komen. Helaas blijkt echter dat deze staf nog verder uitgebreid zou moeten worden, wil de reeds ontstane achterstand in de behandeling der brieven niet groter worden. Dit laatste is niet meer mogelijk omdat de kosten reeds nu de f 800.000,— hebben overschreden.

Dit heeft ertoe geleid dat de VARA besloten heeft het programma van de VARA-Ombudsman en de persoonlijke hulpverlening van elkaar te scheiden. Voor dit laatste werk is nu een 'Stichting Ombudsman' in het leven geroepen. Deze stichting, die bestuurd zal worden door deskundigen op het terrein van het maatschappelijk werk en de geestelijke gezondheidszorg, zal zo mogelijk in nauwe samenwerking met reeds bestaande instellingen op verschillende terreinen, de genoemde persoonlijke hulpverlening verrichten. Hiervoor is jaarlijks veel geld nodig. Daartoe is het plan bij de VARA gript om op dinsdag 23 mei een landelijke inzamelingsactie te houden, gesteund door een avondvullend TV-programma, te presenteren door Mies Bouwman. Een commissie van de VARA, belast met de organisatie, stelt zich voor per gemeente een aantal vrijwillige medewerkers, voorzien van een door de VARA verstrekt legitimatiebewijs, gedurende de uitzending huis aan huis te laten collecteren.

Aan Humanitas is gevraagd om medewerking te geven door middel van een oproep in ons blad om zich als collectant voor deze actie op te geven.

Wij zouden dit verzoek gaarne willen ondersteunen door **de opnemings van onderstaande bon.**

Ondergetekende,

naam:

adres:

woonplaats: provincie:

tel.-nr.:

wil graag medewerking verlenen bij de inzamelingsactie ten behoeve van de Stichting Ombudsman i.o. op dinsdagavond 23 mei 1972 en ontvangt zo spoedig mogelijk nadere gegevens, waaronder naam en adres VARA-contactman in zijn of haar omgeving.

In gesloten envelop zenden aan:

Actie Stichting Ombudsman - Antwoordnummer 151 - Hilversum

(geen postzegel plakken)

Humanitas april '72

april 1972 - 27ste jaargang no. 2 - verschijnt eenmaal per twee maanden